

- S a pofájához ragasztja
A tésztát, mit rókával
Megáztatott mint záporral,
És most fülével-orrával
Mézes bábnak cifrázza.
67. De ki tudná elbeszéli
Az itten történeteket,
Máshol is lehet találni
Ottan-ottan ilyeneket.
S éppen ezért hajtja búra
Fejét a Priznic-kúra
Hogy ily bendők léteznek.
68. Annyit mégis mond az írás,
Hogy legjobban ittanak,
A kik a jelen juhajtás
Ellenére szóltanak.
Kiknek ott legnagyobb szája
Volt, itt is az praetendálja
A püspökfalatokat.
69. Míg a dolognak folyása
Ekként áll a csárdában,
A juhoknak behajtása
Készül lenni munkában.
Mindenfelé elszéledni
A rétséget körül venni
Ez lesz hadi fortélyuk.
70. »Hü! Hej!« — mind rá kiáltanak,
Amint jó közel jutnak,
De egyszerre megállanak
Szuszogni alig tudnak.
Azt gondolják — boszorkányok
Mind a juhok, mind bárányok,
S tenyérni szemet vetnek
71. Mert az egész nyáj egyszerre
- Nagy zúgással felreppenen,
Számára rá megy sok ezerre,
Most a légben odafenn.
Darvak, vadludak, gödények,
Velük a megcsalt remények,
Elröpültek világra.
72. Úgy van, kócsagok és darvak,
Vadlud és gödénysereg
Volt a nyáj és most már a vak
Hajtók búsan térnek meg.
Elbeszélük hosszú orral,
Felsülésüket a borral
Pácolt előljáróknak.
73. Ki szerencsétlenebb náluk
Mióta az eb csahol?
Bezzeg leesett az állok
Bujnak a lócza alól:
Búsan pislognak egymásra
A csárdai számadásra: —
Kocsonyává lesz lelkük.
74. De nincs más mód mint fizetni,
A dorbézolás árát...
Ki kell a falura vetni,
Hadd fizesse a kárát!
Ezt pediglen krónikába
A florenz istóriába,
Emléklül bejegyezni.
75. Melyet én, hogy minapában,
Ottan kezembe vettem,
Amint annak véglapjában
A piszokból érthettem:
Akként az egész juhajtást
Eldúdoztam, mert addig mást
Nem tudtam mit csinálni.

SCHEIBER SÁNDOR

ARANY JÁNOS ELFELEJTETT GYERMEKVERSE

Arany János most folyó kritikai kiadásában két kötet magabafoglalja fellelhető kisebb költeményeit, zsengeit, töredékeit és rögtönzéseit (Arany János *Összes Művei*. Sajtó alá rendezte: Voinovich Géza. I. Bp., 1951.; VI. 1952.). Hadd hívjam fel a figyelmet arra, hogy a nagy tudással és gonddal készült gyűjteményből — mint Arany minde n eddigi kiadásából — kimaradt egy ötszakaszos gyermekverse, amely a Vahot Imre szerkesztette *Napkelet* című hetilapban jelent meg (III. 1859. 30. szám, 468. l.), csillag alatt a következő láb-jegyzet kíséretében: »E meleg, érzelemdús alkalmi versecske nem volt közönség elé szánva; de mi sokkal érdekesebbnek tartjuk, hogyses csak egy ház négy fala közt maradhasson, már csak azért is, mert az atyját üdvezlendő fiúcskára nézve igen jellemzőnek tartjuk, hogy önszíve sugallatából nem máshoz, hanem egyenesen atyja barátjához, a nemzet nagy költőjéhez fordult; ki is, mint meleg érzelmű gyermekbarát, a fölkerésnek szívesen engedett. Közlő»

A verset Arany egy nagykőrösi tanár- és költőtársának, Losonczy Lászlónak (1812–1879) kislia részére írta. A tragikusvégű költő — amint a versből is kitűnik — özvegyen maradt. Életét néhány évvel később Aranyhoz írt egyik levelében így jellemzi (1863. I. 31. A M Tud. Akadémia kéziratárában): »Mit írjak sorsomról? Te ismered az itteni élet rideg meddőségét, mely komoly foglalkozás után nem ad élvezetet. Kétszeresen érzi ezt az ilyen magamféle árva ember, kire nemcsak a jelen nehezkedik egész súlyával; hanem bús magánosságában az emlékezet visszaidézi a szomorú multat, mely nem egyéb, mint a sorssali küzdelem meg nem szakadt láncolata ... Azokat, kik lelkemnek legkedvesebbek voltak, részint a halál, részint a sors ragadta el! — s ha irodalmi pályámon végigtekintek, ott is kevés a vigasztaló; érzem, mily csekély az, mit lenyűgött helyzetemben tettem! Talán más körülmények között belőlem is vált volna valami!«

Itt adjuk a költeményt, amely már csak azért is érdekes, mert Arany egyetlen ismert gyermekverse.

Losonczy Lászlót, kis fta, Gyula, üdvözli neve napján.

*Kedves atyám! ez örömnap
Arra buzdít engemet,
Hogy kiöntsem egy-két szóban
Háládatos szívemet.*

*Tiszta keblem hű fiúi
Érzelemmel van teli,
S a mit érez, meg nem osztva,
Mind tenéked szenteli.*

*Te vagy nékem — több atyánál,
Te anyám és mindenem:
Kit szeretnék, ha nem téged!
S ki szeretne, ha te nem! . . .*

*Élj soká, hogy én is éljek,
Míg tettel beválthatom
Azt a hálát, melyet mostan
Rebeg gyöngye szózatom!*

*Élj soká! és legyen élted,
Mint derűs nap, tiszta víg,
Mely piros hajnalból támad,
S ismét abba áldozik.*

A kritikai kiadásból több más apróság is hiányzik. Erről más helyütt fogunk szólni,

OLTVÁNYI AMBRUS

ERDÉLYI JÁNOS EGY »ISMERETLEN« VERSÉRŐL

A *Hét évszázad magyar versei* c. antológiában Szemere Pál költészetét a *Bálványozás* c. szonett képviseli. (Szerepel ez a vers a *Szöveggyűjtemény* második részében is.) A vers — bár sikerült szerkezeti felépítése, csiszolt verselése rávallana a szonett műfaját lelkesen művelő Szemerére, — bátor társadalomkritikája, az egyenlőség polgári-demokratikus követelését erőteljesen hangsúlyozó eszmei mondanivalója révén határozottan elüt Szemere Pál egyéb költeményeitől, melyekben politikai jellegű tartalommal tudvalevőleg nem igen találkozunk.

A szóbanforgó vershez (amely Szemere Pál *Munkáinak* 1890-ben megjelent kiadása I. köt. 79. lapján olvasható) a kiadást sajtó alá rendező Szvorényi József a következő jegyzetet fűzi: »a Kazinczy Gábor által fenntartott kiadatlanokból«, (*id. kiadás* I. köt. 267. l.). Kézenfekvő a gondolat, hogy a verset Szemere a kor kedvezőtlen sajtóviszonyai, a cenzura nyomása következtében volt kénytelen kiadatlanul hagyni. A valóságban azonban egészen más ok készítette Szemerét arra, hogy ne tegye közzé ezt a költeményt: az ugyanis, hogy a vers nem tőle származik, hanem Erdélyi Jánostól. Erről könnyűszerrel meggyőződhetünk, ha fel-lapozzuk Erdélyi János *Költeményei* 1844-ben megjelent kiadásának 69. lapját, ahol az említett szonett *Irány* címen olvasható. A verset egyébként Erdélyi *Kifakadás* címen már előzőleg, az *Emlény* című almanach 1841-es kötetében is megjelentette.

Erdélyi János eredeti szövege egy-két helyen némileg eltér a Szvorényi-féle Szemere-kiadásban (és ennek nyomán a *Hét évszázadban*) közölt szövegtől. Ezek a változtatások (épp-úgy, mint a *Bálványozás* cím) bizonyára Szemere Páltól származnak. Az eltérések a következők:

4. sor <i>Erdélyi</i> : Eltűrve sulyát	<i>Szemere</i> : Eltűrve vészét
8. sor <i>Erdélyi</i> : A gyászutód	<i>Szemere</i> : A lágy utód
8. sor <i>Erdélyi</i> : tettről nem felel	<i>Szemere</i> : tettnek nem felel
10. sor <i>Erdélyi</i> : A korcs fi, tette, bajra
semmi gondja egy másik gondja	<i>Szemere</i> : A gyászfi; tétémény

Felmerül a kérdés, hogyan került Erdélyi szonettje Szemere kéziratai közé? A legvalószínűbb magyarázat az, hogy a verset Szemere a *Dalverseny és magyarázat* című, az 1850-es években keletkezett művébe akarta beilleszteni. (Erdélyi egyébként, ha ezzel a versével nem is, de egy népdalával csakugyan képviselve van anyagában.)

Ennek a bátorhangú, szép versnek természetesen továbbra is szerepelnie kell a költészetünk haladó hagyományait bemutató antológiákban, de eredeti szövegében és igazi szerzője nevében. E sorokkal éppen ahhoz akartunk (bármily szerény mértékben is) hozzájárulni, hogy a *Hét évszázad* és a *Szöveggyűjtemény* új kiadásai az eddiginél is jobb, tökéletesebb formában jussanak majd el a dolgozók kezébe.